

**İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMAN DEĞERLENDİRME
ALİŞKANLIKLARININ GÜNLÜK PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNE ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

Yrd. Doç. Dr. Bayram ÖZER

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Yrd. Doç. Dr. İsmail GELEN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Sabahat ÖCAL

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Bu araştırmanın amacı ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin boş zaman değerlendirme etkinliklerinin problem çözme becerilerine etkisini belirlemektir. Bunun için boş zamanlarında okudukları kitap türleri, uğraştıkları spor dalları, üye oldukları spor, sosyal kulüpler ve okulda gerçekleştirilen kurs dışı etkinliklere katılma durumlarının problem çözme becerilerine etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma betimsel bir nitelik arz etmektedir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Hatay iline bağlı ilköğretim okullarında okuyan 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örnekleme ise 5 ilköğretim okulunda okuyan toplam 313 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri toplama aracı olarak 2 bölüm ve toplam 38 sorudan oluşan anket kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise, Varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerinin okudukları kitap türü, üye oldukları sosyal kulüp ve ilgilendikleri spor dalına göre problem çözme becerileri anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bunun yanında okul dışı katıldıkları kurslar açısından problem çözme becerileri birbirinden anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Örneğin halk oyunları kurslarına katılan öğrencilerin problem çözme becerileri diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Rekreasyon, Problem Çözme, Boş Zaman Değerlendirme, Kitap Okuma, Eğitici Kulüpler*

**EXAMINING THE IMPACT OF PRIMARY EDUCATION 8TH GRADERS' HABITS OF
UTILISING SPARE TIME UPON PROBLEM SOLVING SKILLS**

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationships between the second stage of primary school students' evaluation of empty time habits and daily problem solving skills. For this, they were studied to determine relationship between with their type of reading books, engaging sports, members of social clubs, and participation of extracurricular activities in schools with the status of problem solving skills. This is a descriptive research. A survey was administered to 8th grade students for performing the primary purpose of the study. The universe of the study is 8th grade students in Hatay. The subject of this study is 313 8th grade students at 5 primary schools.

An instrument was used as a data collection which consisted of two units and the total of 38 questions. Correlation technique is used in the analysis of data. From the research results, there are no significant relationships between the second stage of primary school students' type of reading books, engaging sports, members of social clubs with the status of problem solving skills but there is a significant correlation students' attending out of school courses in terms of their problem solving skills. The students participated in folk dance classes which have higher problem solving skills than others

Keyword: *Recreation, Problem Solving, Evaluation of Empty Time, Reading Book, Trainers Clubs*

GİRİŞ

Problem çözme, insan yaşamı için gerekli olan hatta bunun ötesinde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmede zorunlu olarak sıklıkla başvurulan bir beceridir (Merzano, 1989: 45). Yaşam boyu ihtiyaç duyulan bir yetenektir (Arslan, 2001). Problem çözme, problemlerle başa çıkma kavramı ile eş anlamlıdır. Kimileri karşılaştığı bir problemle başa çıkabilecek becerilere sahip olduklarına inanırken, kimileri ise bu problemle başa çıkabilecek becerilere sahip olmadıklarına inanabilmektedirler. Bu durum bireyin problem çözme performansını doğrudan etkilemektedir (Heppner & Krauskopf, 1987). Yaşamda karşılaşılan problemler ile başa çıkma bazı olumlu kişilik özellikleri ile de bağlantılı olabilmektedir. Bu kişilik özellikleri; girişkenlik, olaylar karşısında fazla kaygı duymama, atılgan olabilme, objektif bakış açısı, yeni fikirler üretebilme, özgüven duygusuna sahip olma şeklinde sıralanabilir (Meijerss, 1978: 22, Akt. Basmacı, 1998: 4–5). Rus psikolog Lev Vygotsky'e göre problem çözme, günlük aktiviteler bağlamındaki sosyal etkileşimlerde öğrenilen sosyal bir etkinliktir (Thornton, 1998: 15).

Problem çözme; insan yaşamı için gerekli olan hatta bunun ötesinde karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmede zorunlu olarak sıklıkla başvurulan bir beceridir (Merzano,1989: 45–48). Yapılan araştırmalar sonucunda, “problem çözme becerisi” ne sahip olan kişilerin; özgüven duygusu, nesnel bakış açısı ve yaratıcı düşünebilme yetisine sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca olaylar karşısında fazla kaygılanmadan, girişimci olabilme özelliğine de sahiptirler (Otacioğlu, 2007). Meijerss (1978), problem çözme becerisinin ruh sağlığı açısından önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır. Bireyin problem çözme becerisini; yaşantıları algılama gücü, olaylar karşısındaki tutumu, değerleri ve kişilik özellikleri önemli ölçüde etkilemektedir.

O halde, kişinin yaşadığı sosyal hayat, günlük yaptığı aktiviteler, çalışma saatleri dışında uğraştığı etkinlikler kısacası, sosyalleşmesini sağlayacak unsurlar problem çözme becerisini doğrudan etkileyecektir. Aynı zamanda yukarıda bahsi geçen kişilik özellikleri, kişinin ancak sosyal hayatında etkin olmasıyla kazanılacak vasıflardır. Sosyal becerilerin geliştirilmesi şüphesiz birçok değişkenin etkisi altındadır ve bu değişkenler kişilerin günlük hayatlarıyla doğrudan ilgilidir. Günlük hayatta yapmak zorunda olduğu işler genel olarak problem çözme becerisini kullanmak zorunda kaldığı durumlardır. Günlük mecburi işlerinden arta kalan zamanlarda kişilerin meşgul oldukları etkinlikler ise, problem çözme becerisini doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden kişilerin boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri ya da değerlendirip değerlendirmedikleri oldukça önemlidir.

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Boş zaman değerlendirme kavram olarak alan yazına 1918’lerde girmektedir. Gençlerin problemlerini çözmek, onların toplum yaşamına uyumlarını sağlamak ve onlara demokratik ahlaki değerleri kazandırmak üzere Amerika’da eğitimin amacı olarak kullanılmaya başlanılan *boş zaman değerlendirme*, 1918’de “National Education Association –Educational Polucleies Commission” tarafından eğitimin en önemli konusu olarak belirlenmiştir (Corbin, 1970: 6–9 Akt. Kılbaş, 1995: 18–19).

“Boş zaman değerlendirme, bireyin çalışma saatleri dışında kalan boş zamanlarında zevk ve doyum elde etmek amacıyla kültürel, sportif, turistik, sanatsal, dinlenme ve eğlenme aktivitelerinden herhangi birine veya birkaçına gönüllü olarak iştirak etmesi olayıdır” (Gülbahçe, 1996). İnsanın özbenliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak, günlük yaşamının sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik kazanması olarak açıklanan boş zamanı değerlendirme ayrıca özünde ödül niteliği taşıyan ancak kazanç amacı gütmeyen, doğası gereği anti sosyal de olmayacak etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Bucher, 1974: 4–11).

Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin öğrencilerin problem çözme becerilerine etkisini belirlemeye çalışan bu araştırma ile öğrencilerin kendilerine güven duygusunu geliştirmesi, deneyimlerini attırması, sosyal ilişkilerini geliştirmesi, dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarını karşılaması, kendisini gerçekleştirme ve keşfetmesinin boş zamanlarını doğru değerlendirmesiyle, dolayısıyla da problem çözme becerileri ile yakından ilişkili olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Zaman Yönetimi

Günümüzde insanların sahip olduğu en büyük problem “zaman darlığı”dır. Çalışan insanların genellikle yapacakları çok şey olmasına rağmen, kişisel hayatları için zamanları çok azdır. Dolayısıyla birçok insan sorumluluklarının altında ezilmektedir. Tüm bunların üstesinden gelebilmek ancak insanın ne yapmak istediğini ve kendisi için nelerin gerçekten önemli olduğunu değerlendirmesiyle mümkündür (Tracy, 2005).

Tüm teknolojik gelişmelerin en önemli amacı, işleri daha hızlı yaparak zaman kazanmaktır. Fakat sonuç, hayatın baş döndürücü bir şekilde hızlı geçmesi olmuştur. Öyle ki, bir günün işlerini bitirebilmek için yirmi dört saat yetmemektedir. Sonuçta birçok çalışan insan, düzenli yemek yemek ve uyumak gibi ilk bakışta çok da önemli gözükmeyen alışkanlıklarından fedakârlik etmeye başlamıştır. Bu da düzensiz yaşamayı ve strese bağlı hastalıkların sayısını inanılmaz derecede artırmaktadır. Bütün bunları

aşmak için yapılacak şey, zamanı en etkili şekilde yönetmeyi öğrenmektir (Aydoğan ve Gündoğdu, 2006).

Zaman yönetimi, kişinin özel ve iş hayatında amaçlarına etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilmesi için planlama, organize etme ve kontrol etme gibi yönetim fonksiyonlarını kendi faaliyetlerine uygulama sürecidir. Zaman, insanların çok çalışarak artıracabilecekleri bir kaynak değildir. Zaman yönetiminin amacı sınırlı olan zamanı artırmak değil, sınırlı zaman içinde yapılan faaliyetlerin niteliğini artırmaktır. Zaman yönetimi, kişinin özel ve iş hayatında amaçlarına etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilmesi için planlama, organize etme ve kontrol etme gibi yönetim fonksiyonlarını kendi faaliyetlerine uygulama sürecidir (Erdem, 1999: 27).

Çeşitli kaynaklarda yer alan değişik tanımlamalara göre özetlenecek olunursa zaman yönetimi aslında insanın kendini ve hayatını yönetmesiyle eş anlamlıdır. Doğru kullanılmayan zaman hayatın boşa akıp gitmesinden başka bir şey değildir. Zamanı iyi yönetebilmek hayatın düzenli olmasını sağlar. Belki de insanlara adil olarak verilmiş tek kaynak olan zaman eğer iyi kullanılmıyorsa insanların stresli, mutsuz olmaları ve hayattan doyum alamamaları gibi sonuçlar doğuracaktır.

Boş Zaman Değerlendirme

Modern toplumlarda geleneksel toplumlardakinden farklı anlamlar kazanması, modern toplumlarda hayatın önemli bir bölümünü oluşturması ve kurumsallaşmasıyla kendisinden söz edebildiğimiz boş zamanları değerlendirme kavramı, oyun oynama, dinlenme, spor yapma, resim yapma, sanat faaliyetinde bulunma, tiyatro ve sinema aktiviteleri içinde bulunma, ayin, ibadet gibi bir takım dinî eylemlerde bulunma, eğlenme ve zevk alma gibi insanlık için ayrı bir anlamı olan ve insanın kültür hayatının önemli bir kısmını içine alan kapsamlı bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Okumuş, 2005).

Boş zamanı değerlendirme, kişinin meslek, aile ve toplum görevlerini yaptıktan sonra, dinlenmek, eğlenmek, toplumla olan ilişkilerini arttırmak, meslek dışı öğrenimi geliştirmek veya topluma kendi isteğiyle katılmak amacıyla kendi seçeceği işler ve meşguliyetlerdir (Merzano, 1989). Kişinin hem kendisi hem de başkaları için tüm zorunluluklardan kurtulup tamamen özgür olarak kendi isteği ile seçeceği iş hayatının dışındaki zamanlarda, dinlenmek, eğlenmek, becerilerini geliştirmek faaliyetlerinde bulunmasıdır (Karaküçük, 1991).

Yapılan tanımlar farklı ve çok sayıda olsa da, ruh ve beden sağlığı için, boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin vazgeçilmez olduğu sonucu ortaya

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

çıkılmaktadır. İnsanların boş zamanlarında uğraştığı etkinlikler sayesinde yaşamdan haz alması sağlanır. Dumazedier (1990), bu konuda boş zamanlarda yapılan etkinliklerini sürdürmesi konusunda ise en önemli etkenin, yaptığı uğraşın kendisine doyum getirmesi olduğunu savunur.

Dumazedier (1990), boş zaman değerlendirme etkinlik alanlarını beş grupta toplamaktadır. Bu beş ana başlık; fiziksel, sanatsal, pratik işler, entelektüel, toplumsal faaliyetler olarak belirlenmiştir.

- Fiziksel: Spor, yürüyüş, seyahat, av, vb.
- Sanatsal: Resim, heykel, fotoğraf, sinema, tiyatro, edebiyat gibi güzel sanatların çeşitli dalları,
- Pratik işler: El işleri, bahçecilik vb
- Entelektüel: Kitap okuma, konferanslar verme,
- Toplumsal: Eğlenceler, ziyaretler.

Yapılan bu sınıflama farklı başlıklar altında toplanmış, aktif ya da pasif olması, kaç kişiyle yapıldığı ve zaman dikkate alınmadan sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken yapılan etkinliğin niteliği göz önünde bulundurulmuştur. Kişilerin özgürce kullandıkları boş zamanda, etkinliklere ne kadar özgürce katılabildikleri çok önemlidir. Bunun yanı sıra, boş zaman değerlendirme etkinliklerin katılımcıya ifade ettiği değer de önemlidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bir üniversitede yapılan araştırmada kişiler, katıldıkları etkinlikleri % 38 oranında yüksek değerde, % 56 oranında düşük değerde bulduklarını belirtmişlerdir (Kelly, 1983: 57). Buradan, kişilerin yarısından fazlasının boş zamanlarını iyi değerlendiremediklerine inandıkları anlamı çıkarılabilir. Hâlbuki hangi yaşta olunursa olursun, zaman ve mekân ne olursa olsun herkesin boş zaman değerlendirmeye ihtiyacı vardır. Ancak önemli olan boş zamanları amaçsızca geçirmek değil, insanlar için çok kıymetli olan bu zamanı iyi değerlendirebilmektir.

Boş zaman Değerlendirmeye Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Boş zaman etkinliklerinin sınıflandırılması ile ilgili alan yazında yer alan farklılık ve çeşitlilik boş zaman değerlendirmeye duyulan ihtiyacın nedenlerini açıklarken de görülmektedir. Boş zaman değerlendirmeye duyulan ihtiyacın nedenleri bireysel ve toplumsal olarak düşünüldüğünde boş zaman değerlendirmenin önemi de ortaya çıkmaktadır.

Köknel'e göre (1979: 89) boş zamanların değerlendirilmesi kişinin ruh sağlığı ve toplum düzeni bakımından büyük önem taşır. Zamanını gereği gibi değerlendiremeyen, bunu çalışma hayatı, öğrenimi ve eğitimi

yönünde faydalı bir yardımcı olarak kullanamayanlarda kişilik gelişmesi desteksiz kalır. İş hayatı dışında bilgi, görgü ve dünya görüşü edinilemez. Ruhi dengesizlik ve bocalamalar görülür. Boş zamanların değerlendirilmesi, kişinin çok yönlü ilişkiler edinmesini, çevreye, topluma girmesini, yeni bağlantılar kurmasını sağlar, sıkıntılarını kurtulur, ruhi canlılık ve enerji kazanırlar. Boş zamanlar değerlendirilirken, bunun kişiliğin gelişmesi, toplumun yararına olması arzu edilen amaçtır.

Bedensel ve zihinsel gelişme için seçilen boş zaman değerlendirme faaliyetleri, bireye değişik düzeylerde güven duygusu kazandırmakta, saygınlığını ve yaratıcılığını artırmakta ve kendini gerçekleştirmesine katkı sağlamaktadır (Köknel, 1995). Maslow'a göre temel gereksinimlerine doyum sağlayan birey kendini daha özgür hissetmekte ve potansiyellerini daha çok açığa çıkarabilmektedir. Bunun sonucunda da kendi olabilmekte ve kendini gerçekleştirebilmektedir (Erden ve Akman, 1996).

Boş zamanlarda yapılabilecek birçok önemli ve değerli etkinlik sayesinde parlak bir geleceğe bile sahip olunabilir. Çoğu insan para kazanma telaşı içinde boş zamanlarını yeterince iyi değerlendirememektedir (Goltz, 2005). Hâlbuki hangi yaşta olursa olsun kişiler bir şekilde boş zamanlarını değerlendirmeye ihtiyaç duyarlar. Duyulan bu ihtiyaç, kişilerin bazı temel gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir.

Pierce ise 1980'de yaptığı bir araştırmayla boş zaman etkinliklerine katılma nedenlerine aşağıdaki dört farklı ihtiyacı da eklemiştir:

- Güçlü ve üstün olma ihtiyacı
- Coşku ve yenilik ihtiyacı
- Entelektüellik ve hoşsohbetlilik
- Dinlenme ve rahatlama ihtiyacı

Görüldüğü gibi boş zaman değerlendirme ihtiyacı yaşamdan haz almayla eşit kabul edilmiştir. Boş zamanlarını yeterince doğru değerlendiren insanların mutsuz ve doyumsuz olan bireyler olması mümkün görünmemektedir.

1959'da Havighurst ve Donald'ın yaptıkları ve yine Havighurst'un 1961'de yaptığı araştırmalara göre boş zamanları değerlendirme etkinliklerine katılmanın en önemli nedenleri şunlardır (Akt. Kılbaş, 1994).

- Boş zamanı zevk alarak yaşamak,
- İşten farklı bir şeyler yapmak,
- Arkadaşlarla etkileşim kurmak,

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

- Yeni deneyimler yaşamak,
- Bir şeyler başarma duygusu yaşamak,
- Yaratıcılık duygusunu tatmak,
- Toplumsal yarar elde etmek,
- Zaman geçirmek.

Boş zaman değerlendirmeye duyulan ihtiyacın nedenlerine bakıldığında boş zaman değerlendirme eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi, kültür aktarımının sağlanması toplumsallaşma sürecinin gerçekleşmesi açısından düşünüldüğünde boş zaman değerlendirme etkinlilerinin önemi daha da anlaşılacaktır.

Aileden sonra boş zaman değerlendirme bilincinin yerleştirilmesi konusunda eğitim öğretim kurumları olan okullara büyük görev düşmektedir. Okul ile boş zaman değerlendirme yakın bir ilişki içerisindedir. Okul bir taraftan öğrencilerini, personellerini, programlarını ve uygulamalarını boş zaman değerlendirme kurallarına göre ayarlamak sorumluluğunu taşıırken diğer taraftan genel eğitim amaçlarını gerçekleştirme sorumluluğunu taşımaktadır (Karaküçük, 1995).

Tezcan'a (1977) göre ülkemizde özellikle ortaöğretimde yüklü müfredat programları, öğrencilerin kendisine pek zaman bırakmamaktadır. Hâlbuki okullar, kendilerine has fonksiyonları yanında aynı zamanda boş zamanların değerlendirilmesi için kaynak olarak kullanılabilir. Bu görüşü savunanlar, okulların bu alanda kaynaklara, araç gerece sahip olduğunu, yalnız öğrenciler için değil çocuklar yetişkinler ve hatta öğretmenleri de katılabilecekleri boş zaman faaliyetlerinin örgütleneceği yerler olarak kullanabileceği ifade etmektedir.

Özet olarak denilebilir ki, boş zaman değerlendirme etkinliklerine gerek ailede gerekse okullarda gereken önem verilmelidir. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri sayesinde zihinsel ve duyuşsal yönden becerilerin arttığına dair bulgulara alan yazında rastlamak mümkündür. Bu bulgular ışığında toplumsal ve bireysel olarak boş zamanları değerlendirme bilinci kazanılmalıdır.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri, özelliklerinden de anlaşıldığı gibi psikolojik açıdan bireylerin rahatlamasına yardımcı olması, sosyalleşmeyi sağlaması, kişinin düşünme becerilerini geliştirmesi gibi yararlar sağlamaktadır. Kişinin gönüllü olarak katıldığı, toplum ahlaki değerlerine uygun olarak seçtiği zihinsel ya da fiziksel etkinlikler hem kişisel hem de toplumsal olarak doyum sağlanmasına yardımcı olur. Dolayısıyla

toplumda temel gereksinimleri karşılanmış mutlu, kişiliği sağlam, kendiyile barışık, sorunlarıyla baş edebilen bireyler yetişir. Boş zaman etkinlikleriyle kazanılan sosyal beceriler ve deneyimler, bireylerin hayatı boyunca karşısına çıkan engeller ve sorunlar karşısında çaresiz kalmamayı dolayısıyla sürekli yeni çözüm yolları bulmasına ve problem çözme becerilerinin gelişmesine imkân sağlar.

Problem Çözme

Problem, çözümü olan fakat henüz belli koşullar altında çözüme kavuşturulmamış sorunlardır (Arseven, 2001). Ya da bir kimsenin istenilen hedefe ulaşmak için topladığı mevcut güçlerinin karşısına çıkan engeldir (Bingham, 1983). Türkçede “sorun” olarak da ifade edilen “problem” temel anlam olarak, bireyi rahatsız eden bir durumdur. Kalıtsal olan nedenlerin ötesinde, genelde bireyin biyolojik, sosyal ve psikolojik yönden ihtiyaçları karşılandığı zaman davranışları ve yaşam biçimi normal sınırlar içinde devam etmekte, problemlerle karşılaşma olasılığı en aza inmektedir. Ancak, kişinin bu ihtiyaçları yeterli derecede karşılanmaz ve ihtiyaçlar dengesi bozulursa, kişinin gelişiminde ve davranışlarında normalden sapmalar ortaya çıkabilmekte, bunlar da “problem” olarak adlandırılmaktadır.

Ancak yapılan tanımlamalara göre problemleri insan hayatını mahveden durumlar olarak algılamak yanlış olur. Başka bir deyişle problem bir ceza değildir; dünyanın ilerlemesini, gelişmesini, mutluluğunu sağlamak için bir fırsattır. Dolayısıyla asıl sorun problemin kendisi değildir. Önemli olan ortaya çıkan engeller karşısında çaresiz kalmamak ve problemleri nasıl çözüleceğini bilmektir.

Problem çözme süreci; algılanan ve tanımlanan problem ile ilgili bilgi toplama, problemi çözmeye isteklilik ve problemin çözümüne yönelik engellerin ne olduğunun belirlenmesi gibi davranışların birikiminden oluşmaktadır (Davidson, Deuser ve Sternberg, 1994). Ancak her bireye göre problemi algılama durumu değişiklik göstereceğinden dolayı, problemi çözme davranışları da buna bağlı olarak değişecektir.

Yukarıdaki tanımlardan şu sonucu çıkarmak mümkündür. Problem diye bahsedilen kavram insanların karşısına çıkan engeller, problem çözme ise bu engeller karşısında neler yapabildiği ve ortaya çıkan sorunlara çözüm bulabilme yeteneği olarak ifade edilebilir. Toplumda her bireyin problem çözme yeteneğine sahip olması için ailelere ve eğitimcilere büyük görevler düşmektedir. Bu yetenek her bireyde aynı düzeyde gelişmeyebilir. Çünkü problem çözme becerisini de etkileyen çeşitli değişkenler vardır.

Problem Çözme Becerisini Etkileyen Faktörler

Problem çözme kapsamlı ve çok yönlü bir süreçtir. Bireyin ihtiyaç, amaç, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgili olduğu gibi, aynı zamanda yaratıcı düşünce, zekâ, duygular, irade, eylem gibi unsurları da kendinde birleştirir. Problem çözmeyi etkileyen faktörler arasında; zekâ, güdülenme, zaman içinde kazanılmış alışkanlık, gelenekler ve görenekler, toplumsal beklentiler, bireyin özgüveni, kişisel algılama, düşünme yeteneği (yakınsak ve ıraksak düşünme) ve yaratıcılık düzeyi sayılabilir (Terzi, 2000: 6- 8). Oğuzkan' a göre problem çözme bir zaman, çaba, enerji ve alıştırma işidir. Ayrıca bireyin problem çözmeye yönelmesi, cesareti, isteği ve kendine güven duygusuyla orantılıdır (Oğuzkan, 1989: 97, Akt. Sonmaz, 2002).

Kasap (1997), problem çözmeye etkili olan faktörleri: bireysel faktörlerin yanında (zekâ, güdülenen, ön bilgi-kurulum, işleve takılma) toplumsal faktörler (sosyo-ekonomik düzey ve çocuğun toplumsal gelişimi, ailelerin çocuk yetiştirme uygulama ve tutumları, okulun fizik koşulları ve sınıfın mevcudu) olarak da ele almıştır. Sonmaz (2002) ise yaptığı çalışmada problem çözme becerilerini etkileyen etmenleri 14 faktör olarak gruplandırmıştır. Bunlar; özgüven, anne baba tutumu, yaş, sosyal öğrenme - model alma, bireysel farklılıklar, Sosyo ekonomik düzey, sorumluluk duygusu, problem hakkında bilgi düzeyi, duyguların etkisi, denetim odağı, geçmiş yaşantı ve deneyimler, problemlerin yapısı ve niteliği, kültür ve insanlar arası etkileşimlerdir. Bu etmenlere bakıldığında hem bireysel hem de toplumsal faktörlerin göz önünde bulundurulduğu görülmektedir.

Problem çözme becerisini etkileyen faktörlerden biri deneyimlerdir. Bireylerin daha önce karşılaştığı problemler karşısında neler yaptıkları daha sonraki problemlerin çözümünde yardımcı olur. Ross ve Kennedy (1990), problem çözmeye daha önceki örneklerin kullanılmasıyla genelleme yapmaya yardımcı olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma bulguları, önceki örneklerin daha sonraki problem çözme performansını artırdığını göstermektedir.

Problem çözme becerisi ile ilişkili kavramlardan bir diğeri “düşünme gereksinimi”dir. Problem çözme, iyi düşünmeyi gerektirir. İyi düşünme alışkanlığı kazanmış kişiler, sorunlarını daha kolay ve doğrulukla çözerler (Kasap, 1997: 18) Etkili problem çözme ihtisas haline gelmiş bir düşünme tarzıdır. Etkili problem çözme, aksi halde pek dikkati çekmeyecek muhtemel çözüm yollarını keşfetme konusunda denenmemiş olanı denemeye, göz önünde tutulmamış olanı göz önünde tutmaya ve düşünülmemiş olanı düşünmeye imkân verecek bir şekilde fikirlerin

sistemleştirilmesini gerektirir. Etkili problem çözme karşılaştırmacı ve zıtlıkları belirleyici bir düşünme tarzını gerektirir (Bingham,1983. 28)

Nair ve Ramnarayan (2000), düşünme gereksinimi ve karmaşık sorunları çözme becerisi arasında pozitif ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Özellikle, yüksek düşünme gereksinimine sahip bireylerin, karşılaştıkları sorun ile ilişkili bilgi toplama, sorunun farklı yönleri konusunda karar verme ve bu süreç içinde daha az çözümsüzlük ile karşılaşma gibi becerilerde, düşük düşünme gereksinimine sahip bireylere göre daha fazla başarılı oldukları görülmüştür.

Görüldüğü üzere, problem çözme becerisi birçok etkene göre değişiklik gösterir. Her yetenek gibi, problem çözme becerisi doğuştan gelen bazı yeteneklerin dışında sonradan öğretilen bir beceridir. Problem çözme becerisi birçok çevresel faktörün etkisi altında kalabilmektedir. Alan yazında yer alan bilgiler de bu doğrultudadır. Okuma yazmayı öğrenmek gibi problem çözme becerisi de adım adım öğrenilebilecek bir süreçtir.

Boş Zaman Değerlendirme İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişki

Çağımızda insanları en çok zorlayan değişen dünyanın hızına uyum sağlamaktır. Özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler bireylerin bilinçlenmesinde, yaşam biçimlerinde ve toplumsal davranışlarında etkin rol oynamaktadır. Bu yeni çerçevede var olan üretim, ulaştırma, iletişim, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik ilişkiler ağı kuşkusuz insanların hayat tarzını etkilemekte, evinde, ev dışı ilişkilerinde ve işinde zamanını en verimli, en ekonomik ve en etkin şekilde kullanmak zorunda bırakmaktadır (Ulutak, 1988: 6).

Burada daha önce de belirtildiği gibi zaman yönetiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Hayata gözlerini açan her insanın eşit zaman sermayesi vardır. Her insan için bir gün yirmi dört saat, bir yıl da üç yüz atmış beş gündür. Ancak zamana karşı yarışan insanlardan başarılı olanlar sadece ve sadece zamanı en iyi şekilde kullanan, planlayan ve düzenleyenlerdir (Ertuğrul, 2000: 72- 73).

Zamanı doğru yönetmesini bilen insan, okul veya iş yaşamında artı kalan zamanlarını kendisi için en yararlı şekilde değerlendirir. Herkes için boş zamanları değerlendirebilme sanıldığından çok daha önemlidir. Nasıl ki çocukluk döneminde oyun kişiliğin tam olarak geliştirilmesi için vazgeçilemeyen bir deneyim ise, diğer tüm gelişim dönemlerinde boş zaman faaliyetleri aynı değeri taşır (Süzer, 1997).

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Boş zaman değerlendirme sosyal kurumların bireyi zorla içine soktuğu monoton veya tekdüze programlardan, kalıp düşüncelerden uzaklaştırma, kendini aşma, yaratıcılığını kullanma fırsatı verir (Dumazedier, 1974). Boş zaman değerlendirme etkinlikleri bireye doyum veren esnek aktivitelerdir. Belirli kalıpları olmayan boş zamanları değerlendirme etkinlikleri, evrensel ve insani bir ihtiyaçtır. Başka bir deyişle insan mekanizmasının fizyolojik ve psikolojik bir ifadesidir (Tezcan, 1977).

Boş zaman değerlendirme eğiliminin oluşması ve yönlenmesi, bir anlamda, bireyin toplumsallaşma biçimi ve süreci ile yakından ilgilidir (Aslan, 1994). Boş zaman faaliyetlerinin sağladığı zengin etkileşime dayalı olarak bireyin yetenek ve yeterliliklerini daha çok farkında olmasını ayrıca yararlı bir sonucu daha vardır. Birey bunlara dayalı olarak geleceği için daha yerinde ve akılcı seçimler yapabilir, kendini yeni durumlara daha kolay hazırlayabilir (Gökmen ve diğerleri, 1985: 23). Ayrıca boş zamanlar değerlendirildiği zaman, bireylerin sağlıklı bir kişilik geliştirmesi ve yeni tecrübeler edinmesi beklenir (Butler, 1963). Hatta eğitim, insanların boş zamanlarını kullanmaya hazırlayan yardımcı bir süreç olarak düşünülmektedir (Tezcan, 1994).

Problem çözme yönteminin öğretilmesindeki asıl amaç, öğrencilerin okul yaşamı dışında başka problemlerle yüz yüze geldiklerinde bunlarla baş edebilme becerisini kazandırmaktır. Bu tekniklerin öğretilmesiyle; sorumluluk duygusu kazanma, işbirliği ile çalışabilme becerisi kazanma, iletişim becerisi kazanma, zamanı yönetme becerisi kazanma gibi beceriler de kazandırılmaktadır (Kalaycı, 2001: 41). Bu beceriler ise boş zaman değerlendirme ile problem çözme becerisinin yakından ilişkili olduğu ortaya koymaktadır.

Problem çözme becerisi üzerine yapılan diğer araştırmalarda; problem çözme becerisinin beceri eğitimi yoluyla geliştirilebileceği (Yıldız, 2003; Çam, 1997) vurgulanmakta ve problem çözme becerisinin sosyal becerinin önemli bir yordayıcısı olduğu (Özlek, 2003) rapor edilmektedir. Boş zamanın olumlu değerlendirilmesi kişiliğin dengeli, gerçekçi ve güvenli gelişmesinde rol oynar. İçeriden kurtarır ve sosyalleştirir (Dikici, 1994).

Problem çözme becerisinin hem zihinsel, hem de sosyal becerilerden etkilendiği (Hepner ve Anderson, 1985) , de göz önünde bulundurduğunda problem çözme becerisinin gelişimi açısından boş zaman değerlendirme etkinliklerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü Boş zaman değerlendirme zihinsel güçlerin kullanılmasını ve duygusal deneyimleri artırır. Arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasını sağlar ve toplumsal

çevreyi genişletir. Mutlu sağlıklı bireylerin topluma kazandırılmasına yardımcı olur (Gökmen ve diğerleri, 1985).

Sonuç olarak boş zamanları değerlendirme etkinlikleri kişisel başarıların bir ifadesi ve insanın kendini keşfetmesi için bir araçtır diyebiliriz. Bu etkinlikler sayesinde insanlar kendilerine daha çok saygı duyarlar; hedef belirleme, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirme fırsatı yakalarlar.

Bütün Yapılan bu araştırmada boş zaman değerlendirme etkinliklerinin tüm bu olumlu etkilerinden yola çıkılarak, bireylerin problem çözme becerileri ile boş zaman değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşünülmüştür. Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin toplumsallaşmayı sağlaması, toplumsallaşmanın da yaşam deneyimlerinden etkilenmesi düşünüldüğünde problem çözme becerisinin boş zaman değerlendirme etkinlikleri ile olumlu yönde gelişeceği tahmin edilmektedir. Yapılan araştırmalar, problemlerin önceden edinilmiş alışkanlıklarla edinilmiş bilgi, beceri ve deneyimlerle çözülebildiğini göstermiştir (Güzel, 2004).

Araştırmanın Amacı

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının günlük problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi

Alt Amaçlar

1. Boş zamanlarında okudukları kitap türlerine göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Boş zamanlarında uğraştıkları spor dallarına göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Üye oldukları sosyal kulüplere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Okulda gerçekleştirilen, kurs dışı etkinliklere katılma durumuna göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
5. Öğrencilerin daha önce kişisel niteliklerini geliştirmek için katıldıkları kurs ya da kurslara göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
6. Halen devam etmekte oldukları etkinliklere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
7. Boş zamanlarında yaptıkları günlük etkinliklere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada var olan bir durum olduğu gibi betimlenmeye çalışılmış ve araştırma konusu olan bireyler kendi koşulları içerisinde tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu yüzden araştırma tarama modelinde, betimsel bir çalışmadır. Bu amaçla öğrencilerin, günlük problem çözme becerilerini ve rekreasyon etkinliklerini ortaya koymak için ilköğretim 8.sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Hatay ili merkez ilçesinde bulunan toplam 39 ilköğretim okulunda okuyan ilköğretim ikinci kademe 8. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise evrenin % 20'si olarak belirlenmiş ve rasgele seçilen 5 ilköğretim okulunda okuyan 313 öğrenci örnekleme alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, ilköğretim ikinci kademe 8. Sınıf öğrencilerinin, günlük problem çözme becerilerini ve rekreasyon etkinliklerini ortaya koyan anket formu kullanılmıştır. Öğrencilere hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde, öğrencilerin günlük problem çözme becerilerini ortaya koyan 8 adet soru bulunmaktadır. Bu sorular davranış sorularıdır. Yani; kişilerin kişisel ve toplumsal etkinlikleri yapıp etmeleri ile ilgilidir (Ekiz vd, 2007: 148). Anket; açık ve kapalı uçlu soruların avantajından yararlanmak için iki türün birleştirilmesinden oluşturulmuştur. Kapalı uçlu sorular sorulduktan sonra sorunun sonuna “diğer varsa belirtiniz” gibi açık uçlu bir seçenek koyulmuştur (Ekiz vd, 2007: 149). Kapalı uçlu sorularda cevap kategorileri açıkça verilmiş, iki ayrıncın içine “X” işareti koymaları istenmiştir. Bu sorular araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sorular hazırlanırken, Kılbaş'ın (2003) “Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme” adlı çalışmasının yer aldığı kitabından yararlanılmıştır.

Anketin ikinci kısmında ise öğrencilerin günlük problem çözme becerilerini ölçmek için 30 adet soru yer almaktadır. Sorular, Heppner ve Petersen tarafından 1982 yılında geliştirilen ölçekten yararlanılarak oluşturulmuştur. Soruların karşısında 5'li likert tipinde “Her Zaman Böyle Davranırım”, “Sık Sık Böyle Davranırım”, “Arada Sırada Böyle Davranırım”, “Ender Olarak Böyle Davranırım”, “Hiçbir Zaman Böyle Davranmam” seçenekleri bulunmaktadır. Anketin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) .87 bulunmuştur. Verilerin analizinde ise, frekans ve varyans analizi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçlarına bağlı olarak örnekleme bulunan öğrencilerin boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerin problem çözme becerileri üzerindeki etkisi kendi görüşleri doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için problem çözme becerilerini tespit etmek amacıyla kullanılan likert türü sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar ile bağımsız değişkenler arasında tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçları devam eden bölümlerde tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1: Okunan Kitap Türü ve Problem Çözme Becerileri Arasında Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Okunan Kitap Türü	N	\bar{X}	s.s	f	P
1 Hikâye	75	102,72	12,21		
2 Bilim Kurgu	34	103,94	13,42		
3 Araştırma – İnceleme	53	102,85	10,23		
4 Çizgi Roman	30	106,30	12,02	1,28	,27
5 Eğilence – Mizah	60	103,08	10,93		
6 Diğerleri	61	100,18	10,32		
7 Toplam	313	102,79	11,45		

Tablo 1’de görüldüğü gibi öğrencilerin okudukları kitap türlerine göre problem çözme becerileri çok fazla değişmemektedir. Toplam 313 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin 75’inin hikâye türü, 34’ünün bilim kurgu türü, 53’ünün araştırma türü, 30’unun çizgi roman türü, 60’ının eğilence türü ve 61’inin ise diğer kitap türlerini okudukları ve bu altı ayrı grubun problem çözme becerilerinin birbirine çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca altı farklı kitap türünü okuyan grupların problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. O halde okunan kitap türüne göre problem çözme becerisi değişmemektedir.

Tablo 2: İlgilenilen Spor Dalı ve Problem Çözme Becerileri Arasında Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

İlgilenilen Spor dalı	N	\bar{X}	s.s	f	P	Fark
1 Futbol	112	100,178	9,8833			
2 Basketbol	99	103,303	12,4075			
3 Voleybol	52	104,769	9,7911			
4 Diğerleri	23	111,478	12,3835	5,80	,00	1-4 4-5
5 Sporla Uğraşmıyor	27	100,555	12,1222			
6 Toplam	313	102,792	11,4462			

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme
Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Tablo 2’de ilgilenilen spor dalı ve problem çözme becerileri arasında yapılan varyans analizi sonuçları görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin büyük çoğunluğu futbol ve basketbol ile uğraşmaktadır ve bu iki spor dalı ile uğraşanların problem çözme becerileri birbirine yakındır. Tablodan da anlaşılacağı üzere, futbolla uğraşanlar ve hiçbir spor dalı ile uğraşmayanların problem çözme becerileri birbirine eşit ve en düşük derecededir. Diğer spor dallarıyla uğraşan 23 kişinin problem çözme becerisi en yüksektir ve bu grupla hiçbir spor dalı ile uğraşmayan grup ve futbol ile uğraşan grubun problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu anlamlı farklılık diğer spor dallarıyla uğraşan grubun lehinedir.

Tablo 3: Üye Olunan Sosyal Kulüp ve Problem Çözme Becerileri Arasında Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Üye olunan sosyal kulüp	N	\bar{X}	s.s	f	P
1 Kütüphanecilik	26	102,00	11,16		
2 Ders Araçlarını Koruma	6	101,66	9,28		
3 Sivil Savunma	21	98,90	11,41		
4 Yayın ve İletişim	12	100,91	10,84		
5 Kızılay ve Yeşilay	25	107,60	9,42		
6 Sağlık ve Temizlik	24	101,83	15,25		
7 Spor	31	104,70	9,75	1,372	,134
8 Resim	27	105,37	10,08		
9 Satranç	11	109,63	19,14		
10 Müzik ve Halkoyunları	15	102,73	10,10		
11 Bilim ve Teknoloji	14	104,57	9,81		
12 İnsan Hakları	9	98,33	9,02		
13 Diğer	92	101,11	11,08		
14 Toplam	313	102,79	11,44		

Tablo 3 öğrencilerin üye oldukları sosyal kulüplerin problem çözme becerilerine etkisini gösteren varyans analizi sonuçlarının verildiği tablodur. Tablodan anlaşılacağı üzere 13 ayrı sosyal kulübe üye olan öğrencilerin problem çözme becerileri birbirine oldukça yakındır. Bu kulüplere üye olan

öğrenciler içerisinde en yüksek problem çözme becerisine sahip olduğunu düşünen satranç kulübüne üye olanlardır. Ancak bu grup ile diğer grupların görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Diğer taraftan, problem çözme becerisine en düşük oranda sahip olduğunu düşünen sivil savunma ve insan hakları kulüplerine üye olanlardır ve bu grup ile diğer grupların problem çözme becerileri arasında da anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Tablo 3'e göre öğrencilerin üye oldukları sosyal kulüplerin problem çözme becerilerini anlamlı bir şekilde etkilemediği söylenebilir.

Tablo 4: Öğrencilerin Katıldıkları Kurslar ve Problem Çözme Becerileri Arasında Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Katıldığı kurslar	N	\bar{X}	s.s	f	P
1 Bilgisayar	175	101,60	10,72		
2 Müzik Aleti Çalma	44	105,25	12,94		
3 Spor	22	103,04	11,06	2,09	,08
4 Halk Oyunları	9	110,66	11,37		
5 Diğerleri	63	103,17	12,03		
6 Toplam	313	102,79	11,44		

Tablo 4'te öğrencilerin katıldıkları kurslar ve problem çözme becerileri arasında yapılan varyans analizi sonuçları görülmektedir. Tabloya göre öğrencilerin en çok katıldıkları kurs bilgisayar kursudur ve problem çözme becerilerinin en düşük olduğunu düşünen de bu kursa katılmış olanlardır. Diğer kurslara katılanlar ve spor kurslarına katılanların problem çözme becerileri birbirine yakın görülürken, satranç ve el sanatları kursuna katılan öğrenci bulunmamaktadır. Aynı şekilde hiçbir kursa katılmadığını söyleyen öğrenci de yoktur. Bir müzik aleti çalmak için kursa gidenler ile halk oyunları kursuna katılanların problem çözme becerileri diğer kurslara katılanlardan yüksek çıkmıştır. Ancak aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin günlük problem çözme becerileri ile boş zaman değerlendirme etkinlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılmıştır. Verileri toplamak için ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilerek bulgular bölümünde verilmiş ve bu bölümde tartışılmıştır.

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme
Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre 8. sınıf öğrencilerinin okudukları kitap türüne göre problem çözme becerileri değişmemektedir. Öğrencilerin en çok okuduğu kitap türü hikâye olurken bunu, eğlence – mizah ve araştırma – inceleme kitapları izlemiştir. Bunun yanında çizgi roman ve bilim kurgu kitaplarıyla birlikte diğer bazı kitaplarda okunan kitaplar arasındadır. Okunan kitap türünün ve problem çözme becerilerini etkileme durumu konusunda öğrencilerin görüşlerine bakıldığında; çizgi roman okuyan öğrencilerin diğerlerine oranla problem çözme becerilerinin daha iyi olduğunu düşündükleri görülmektedir. Diğer kitap türlerini okuyan öğrencilerin problem çözme becerilerinin birbirine yakın olduğu, ancak araştırma anketinde sorulmayan kitap türlerini okuyan öğrencilerin problem çözme becerilerinin diğerlerine göre daha düşük olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Problem çözme becerisi şüphesiz sadece kitap okuma ve okunan kitap türüne bağlı olarak değişen bir beceri değildir. Deneyimler (Ross ve Kennedy, 1990), zekâ, güdülenme, gelenekler ve görenekler, toplumsal beklentiler, bireyin özgüveni, kişisel algılama, düşünme yeteneği ve yaratıcılık düzeyi (Terzi, 2000: 6- 8) de problem çözme becerisini etkileyen faktörler arasında sayılabilir. Ancak şu da bilinmektedir ki, kitap okuma süresi ve okunan kitapların türleri problem çözme becerisini etkileyen bu faktörleri etkilemektedir. Bu sonuç Ekici'nin (2009) çalışmasında da ortaya konmuştur. Üniversite öğrencilerinin kitap okumayla ilgili görüşlerinin belirlendiği çalışmada, öğrenciler kitap okumanın hızlı düşünme alışkanlığını geliştirdiğini bildirmişlerdir. Aynı şekilde Tatar ve Soylu ise (2006) çalışmalarında okumanın problemi doğru anlamak ve daha kısa zamanda çözebilmek için önemli olduğunu, bunun için özellikle ilköğretimde okuma ve anlamaya dönük etkinliklere önem verilmesi gerektiğine işaret etmişlerdir.

Diğer bir bulguda araştırmaya katılan öğrencilerin ilgilendikleri spor dalının problem çözme becerisini etkileme durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre futbol, basketbol, voleybol ve hiçbir spor dalıyla uğraşmıyorum diyen öğrencilerin sahip oldukları problem çözme becerileri konusundaki görüşleri birbirine yakındır. Bir başka deyişle bu spor dallarıyla uğraşan öğrencilerin problem çözme becerileri birbirine yakındır. Ancak diğer spor dalları olarak ankette ifade edilen ve hangileri oldukları belirtilmeyen spor dallarıyla uğraşan öğrencilerin problem çözme becerileri diğerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Literatürde spor dallarına göre problem çözme becerileri arasındaki farklılıkları ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmadığı için karşılaştırma imkânı ulunmayan bu konuda çalışmaların yapılması alana katkı sağlayacaktır. Dikkat çekici bir

diğer nokta hiçbir spor dalıyla uğraşmıyorum diyen öğrencilerin futbol, basketbol ve voleybol ile uğraşanlar ile aynı derecede problem çözme becerisine sahip olduklarını düşünmeleridir. Burada muhtemelen sporun dışındaki faktörler daha etkili olduğundan dolayı bir spor dalıyla uğraşan ya da uğraşmayan öğrencilerin problem çözme becerileri arasında bir farklılık çıkmamıştır.

Araştırmada bağımsız değişken olarak kullanılan bir başka değişken üye olunan sosyal kulüplerdir. Öğrencilerin üye oldukları sosyal kulüplere göre problem çözme becerileri tespit edilemeye çalışılmış ve öğrencilerin üye oldukları ve aktif olarak faaliyet gösterdikleri sosyal kulüplere göre problem çözme becerileri arasında farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularından sonuncusu öğrencilerin katıldıkları kursların problem çözme becerilerine etkisidir. Öğrencilerin katıldıkları kurslar arasında en çok bilgisayarın olduğu dikkat çekmektedir. En az ise halk oyunlarıdır. Bununla birlikte bilgisayar kursuna katılan öğrenciler en az problem çözme becerisine sahip olduğunu düşünen öğrencilerdir. Halk oyunlarına katılan öğrenciler ise en çok problem çözme becerisine sahip olduğunu düşünen öğrencilerdir. Akademik başarı ve sayısal zekâ düşünüldüğünde halk oyunlarının problem çözme becerisini daha az etkilemesi beklenirken, tam tersinin olması oldukça dikkat çekicidir.

Bütün bu bulgular ve yorumlara dayanarak araştırmanın sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

1. Kitap okuma hemen her yer ve zamanda dile getirilen ve önemi vurgulanan bir konudur. Buna rağmen istenilen seviyeye ulaşma konusunda oldukça uzak olan ülkemizde özellikle ilköğretim yıllarından itibaren kitap okuma alışkanlığı ve sevgisi kazandırmaya dönük somut ve etkili önlemler alınmalıdır. Bu hem öğrencilerin düşünme alışkanlıklarını geliştirmesi hem de problem çözme becerisini geliştirmesi açısından önemlidir. Bu arada okunan kitap türünün problem çözme becerisi üzerinde çok fazla etkisi bulunmamaktadır.

2. İlköğretim öğrencilerinin uğraştıkları spor dalına göre problem çözme becerileri anlamlı bir şekilde değişmektedir. Özellikle futbol, basketbol ve voleybol problem çözme becerilerinin gelişmesinde sanıldığı kadar etkili olamamaktadır. Hatta hiçbir spor dalıyla uğraşmayanlar ile yukarıda bahsi geçen üç spor dalıyla uğraşan kişilerin problem çözme becerileri arasında bir fark bulunmamaktadır. Bunun yerine diğer spor dalları olarak isimlendirilen ve açık isme belirtilmeyen spor dallarıyla uğraşan kişilerin problem çözme becerileri diğerlerinden anlamlı bir derecede üstündür. Bunun için genel olarak benimsenen ve popüler olan

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme
Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

bahsi geçen spor dallarının yerine alternatif ve aynı zamanda öğrencilerin düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirecek spor dallarını yaygınlaştırmak gerekmektedir.

3. Eğitici kulüplerin problem çözme becerisi üzerindeki etkisine bakıldığında aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Satranç gibi kulüplerle uğraşan öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha iyi çıkması beklenirken diğerleriyle aynı çıkması, diğer eğitici ve sosyal kulüplerin de yararlı olduğu hepsinin faal olarak çalışması için okullarda öğrencilerin teşvik edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

4. Öğrencilerin katıldıkları kurslara göre problem çözme becerileri arasında da anlamlı bir farklılık çıkmamıştır. Özellikle bilgisayar kursuna katılanların problem çözme becerisi düşük çıkarken, halk oyunları kursuna katılanların problem çözme becerileri en yüksek çıkmıştır. Bu beklenenin aksine bir sonuçtur. O yüzden bu türlü sosyal ve kültürel kursların öğrencilerin gelişimine yapacağı katkılar her zaman dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arseven, A. (2001). *Alan Araştırma Yöntemi*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık
- Arslan, C. (2001). *Öğretmelerin ve Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, N. (1994). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi, Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırılmalı Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğan, İ., Gündoğdu, F. B. (1994). *Kadın Öğretim Elemanlarının Boş Zamanlarını Değerlendirme Etkinlikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Basmacı, S. (1998). *Üniversite Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bingham, A. (1983). *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi*. (Çev: A. Ferhan OGUZKAN). İstanbul: MEB Basımevi
- Bucher, A. C. (1974). *Recreation for Today's Society*, New Jersey: Printice-Hall, Inc.Englewood Cliffs.
- Butler, G. D. (1968). *Introduction to Community Recreation*, 4th Ed., McGraw-Hill, New York.
- Çam, S. (1997). *İletişim Becerileri Eğitimi Programı Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına Ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Davidson, J. E., Deuser, R., ve Sternberg, R.J. (1994). "The Role of Metacognition in Problem Solving". (Ed: Metcalfe, J. & Shimamura, A.P.), *Metacognition: Knowing About Knowing*, Cambridge, MA: MIT, Press (pp. 207-226).
- Dikici, K. (1994). *Adana İli Lise Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dumazedier, J. (1974). "Free-Time Activity and Psycho-Social Adjustment in College Students: A Preliminary Analysis", *Journal of Leisure Research*, 3
- Dumazedier, J. (1990). *Boş Zaman ve Kültür*. (Çev: E. Topbaş). Ankara: Türk Yurdu Dergisi. No:38.
- Ekici, S., Belli, E ve Gürbüz, A. (2009). "Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2.

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme
Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Erdem, R. (1999). “Yöneticiler İçin Zaman Yönetimi”. *Modern Hastane Yönetimi Dergisi*, 3(7), 26-31.

Erden, M. ve Akman, Y. (1996). Eğitim Psikolojisi: Gelişim-Öğrenme-Öğretme, (3. Baskı), Ankara, Arkadaş Yayınları.

Ertuğrul, H. (2000). *Öğrencinin Başarı Kılavuzu*, İstanbul: Nesil Yayınevi.

Gelen, İ. (2007). “Bilimsel Araştırmalarda Veri Toplama Araçları”, (Ed. Durmuş Ekiz), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Goltz, P. (2005). What To Do With Your Spare Time. (www.seghea.com). (Erişim tarihi: Nisan 2008).

Gökmen, H., Açıklın, A., Koyuncu, N. ve Sadar, Z. (1985). *Yükseköğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri ve Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri*, Ankara: M.E.G.S.B. Yayınları.

Gülbağçe, Ö. (1996). *Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, A. (2004). *Marmara Üniversitesi Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hepner, P. P. & Anderson, W.P. (1985). “The Relationship Between Problem Solving Self-Appraisal & Psychological Adjustment”. *Cognitive Therapy and Research*. 4. 415-427.

Heppner, P. Krauskopf, K. (1987). “An Information Processing Approach to Personal Problem Solving”. *The Counseling Psychologist*, 15, 34-37.

Kalaycı, N. (2001). *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. (1991). Rekreasyon ve Dağcılığın Rekreasyon Olarak Değeri, *I. Yüksek İrtifa ve Spor Bilimleri Kongresi*, 30 Ekim - 2 Kasım, Ankara.

Karaküçük, S. (1995). *Rekreasyon, Boş Zaman Değerlendirme, Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma*, Ankara: Seren Ofset.

Kasap, Z. (1997). *İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Problem Çözme Başarısı İle Problem Çözme Tutumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kasap, Z. (1997). *İlkokul 4.Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Problem Çözme Başarısı İle Problem Çözme Tutumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayram Özer, İsmail Gelen, Sabahat Öcal

Kelly, J. R. (1983) . *Leisure Identities and Interactions*, USA: Published Allen & Unwin.

Kılbaş, Ş. (1994). *Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Kılbaş, Ş. (1995). *Gençlik ve Boş Zaman Değerlendirme*, Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Köknel, Ö. (1979). *Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları*, İstanbul: Cem Yayınları.

Köknel, Ö. (1995). *Kişilik: Kaygıdan Mutluluğa*, (13. Basım), İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Meijerss, W. (1978). *Problem Solving Therapy With The Social Anxiety Children*, Canana.

Merzona, R. (1989). *Dimensions of Thinking*, USA: Semline Inc. Meydan Larousse, Cilt 2, s.309

Nair, U. K. ve Ramnarayan, S. (2000). "Individual Differences in Need for Cognition and Complex Problem Solving", *Journal of Research in Personality*, 34, 305-328.

Okumuş, E. (2005). "Boş Zamanlar ve İslam" (Leisure and İslam), *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5, 23-43

Otacıoğlu, S. G. (2007). "Eğitim Fakültelerinin Farklı Branşlarında Eğitim Alan Öğrencilerin Problem Çözme Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması", *Eurasian Journal of Educational Research*, 29, 73-83

Özlek, S. (2003). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerini Yordayan Bazı Değişkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ross, B. H., ve Kennedy. P.T. (1990). "Generalizing From the Use of Earlier Examples in Problem Solving", *Journal of Experimental Psychology*. 16, 42-55.

Sonmaz, S. (2002). *Problem Çözme Beceresi ile Yaratıcılık ve Zekâ Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Süzer, M. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zamanlarını Değerlendirme Biçimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tatar, E. ve Soylu, Y. (2006). Okuma – Anlamadaki Başarının Matematik Başarısına Etkisinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 2.

İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Alışkanlıklarının Günlük Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi

Terzi, I. Ş. (2000). *İlköğretim Okulu Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Beceri Algularının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tezcan, M. (1977). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*, Ankara: Doğan Matbaası.

Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi*, Ankara: Atilla Kitabevi.

Thornton, S. (1998). *Çocuklar Problem Çözüyor*, İstanbul: Gendaş Yayınları.

Tracy, B. (2008). *Managing Your Time*. (www.time-management-tools.com). (Erişim Tarihi: Mart 2008).

Ulutak, İ. (1988). *Kitle İletişim Araçları ve İletişim Ortamlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Açısından Bir Yüksek Öğrenim Kurumunda Sınanması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, A. (2003). *Ebeveynlerin Problem Çözme Becerini Geliştirmeye Yönelik Deneysel Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.